

Achtergrond

De Wet proactieve dienstverlening legt vast dat het UWV, de SVB en gemeenten proactieve dienstverlening mogen toepassen bij de uitvoering van hun wettelijke taken. Daarmee kunnen zij mensen persoonlijk en gericht informeren over uitkeringen en voorzieningen waar zij mogelijk recht op hebben. Het doel van proactieve dienstverlening is om het niet-gebruik van uitkeringen en voorzieningen te verminderen. Zodat iedereen de inkomensondersteuning krijgt waar hij of zij recht op heeft.

In 2024 heeft VNG Realisatie een uitvoeringstoets gedaan op het wetsvoorstel Proactieve dienstverlening – deel A en de bijbehorende Memorie van Toelichting. Het Besluit Proactieve dienstverlening en deze uitvoeringstoets zijn een vervolg hierop.

Aanpak

In de periode van mei tot en met juli 2025 heeft VNG Realisatie een uitvoeringstoets uitgevoerd op het conceptbesluit Proactieve dienstverlening SZW.

Voor deze uitvoeringstoets zijn interviews gehouden met 7 gemeenten, 2 gemeentelijke samenwerkingen (die samen 8 gemeenten vertegenwoordigen), 3 belastingsamenwerkingen en 5 softwareleveranciers.

De uitvoeringstoets is begeleid door een begeleidingscommissie met vertegenwoordigers van het ministerie van SZW, het ministerie van BZK, Divosa, VNG en VNG Realisatie.

Bevindingen

Kan-bepaling vraagt nadere invulling

Het wetsvoorstel besluit Proactieve dienstverlening is geen wettelijke verplichting, maar een zogenaamde kan-bepaling. Omdat de Suwi-partijen onderling van elkaar afhankelijk zijn, is het belangrijk dat zij gezamenlijk afspraken maken over de invulling. Bij gemeenten leven bijvoorbeeld nog vragen over de scope en de concrete wijze waarop zij proactieve dienstverlening wel en niet kunnen toepassen. Zij maken hierbij ook de afweging tussen enerzijds de kans van het terugbrengen van het niet-gebruik van uitkeringen en voorzieningen en anderzijds het risico van het moeten teleurstellen van inwoners die onterecht benaderd worden in het kader van proactieve dienstverlening.

Vragen over juridische grondslag

Bij de geïnterviewde gemeenten leven nog veel vragen over de juridische grondslag voor proactieve dienstverlening. Met name voor de interne gegevensuitwisseling vragen gemeenten zich af of de aanpassing van artikel 73b, 1e lid van de Wet Suwi voldoende grondslag biedt. Zij wijzen hierbij, naast de AVG, op verschillende artikelen uit de relevante materiewetten die gegevensuitwisseling beperken.

Gegevensuitwisseling op onderdelen nog onvoldoende

De mogelijkheden die het besluit biedt voor gegevensuitwisseling tussen de Suwi-partijen zijn op onderdelen nog (te) beperkt. Zo willen gemeenten bij aanwijzingen vanuit UWV en SVB met betrekking tot de Participatiewet graag weten wat de aanleiding voor UWV/SVB is om de gegevens te verstrekken c.q. op basis van welke criteria zij dit doen. Ook willen zij graag waar mogelijk informatie ontvangen over de huishoudenssamenstelling en het inkomen en vermogen. Bij de kwijtschelding van lokale belastingen willen gemeenten graag voorafgaand aan de aanvraag al een kwijtscheldingstoets door BIDN laten doen, wanneer zij een aanwijzing van UWV of SVB ontvangen.

Technische wijze van gegevensuitwisseling moet nog ingericht worden

Over de technische wijze van gegevensuitwisseling moeten nog afspraken gemaakt worden met UWV en SVB. Gemeenten hebben hierbij de voorkeur dat waar mogelijk gebruikgemaakt wordt van bestaande infrastructures. Ook zien zij graag dat de uitwisseling in periodieke (bijvoorbeeld maandelijke) lijsten of bestanden gaat in plaats van individuele berichten.

Gemeentelijke softwareleveranciers kunnen een belangrijke rol spelen bij de technische ondersteuning van de gegevensuitwisseling. Dat geldt ook voor het opt-outregister dat gemeenten moeten inrichten. Ook hierover moeten ook nog afspraken gemaakt worden. Gemeenten willen graag dat hier landelijk afspraken over gemaakt worden met de softwareleveranciers.

Lees de overige bevindingen en de aanbevelingen op de volgende slide en het volledige rapport op de kennisbank impactanalyses op [vng.nl](https://www.vng.nl)

Bevindingen (vervolg)

Personele en financiële impact

De personele impact hangt sterk af van onder andere het aantal aanwijzingen dat gemeenten zal ontvangen en de gekozen werkwijze. Vooral de wijze van het benaderen van betrokkenen (per brief, mail, telefonisch en/of huisbezoek) is sterk bepalend voor de benodigde capaciteit.

Op basis hiervan is de verwachting dat de structurele uitvoeringskosten voor gemeenten substantieel zullen zijn, namelijk ongeveer 19 miljoen euro per jaar. Het betreft een indicatieve, verkennende maar plausibele raming. Met name het aantal aanwijzingen dat gemeenten jaarlijks gaan ontvangen, is bepalend voor de uitvoeringskosten.

De incidentele kosten kunnen in dit stadium nog niet goed berekend worden. Hiervoor stelt VNG een implementatieplan op. Daarnaast zullen de kosten voor de extra verstrekkingen van regelingen en voorzieningen toenemen..

Programmatische aanpak nodig voor verdere uitwerking en implementatie

Voor de implementatie van het wetsvoorstel en besluit Proactieve dienstverlening SZW is een programmatische aanpak nodig, die bestaat uit een aantal onderdelen.

- Ten eerste: samenwerkingsafspraken tussen de ketenpartijen.
- Ten tweede: gezamenlijke prioritering en fasering voor de verschillende typen regelingen en voorzieningen voor proactieve dienstverlening.
- Ten derde: landelijke afspraken over de technische ondersteuning van de gegevensuitwisseling en de inrichting van het opt-outregister.
- Ten vierde: implementatieondersteuning voor gemeenten.
- Tot slot: stapsgewijze uitwerking en implementatie met experimenten en pilots.

Bij dit alles is het belangrijk om naast de uitvoerbaarheid ook het inwonersperspectief voor ogen te houden.

Bij deze programmatische aanpak hoort ook een wettelijk kader dat meegroeit op basis van praktijkervaringen en voortschrijdend inzicht. Ook het financieel kader moet zo nodig meegroeien met de programmatische aanpak. Op basis van praktijkervaringen en voortschrijdend inzicht kunnen de kosten voor proactieve dienstverlening steeds beter berekend worden. Bij elke volgende stap moeten gemeenten de benodigde financiële compensatie ontvangen voor de extra kosten die zij maken.

Aanbevelingen

Deze uitvoeringstoets leidt tot enkele aanbevelingen voor de verdere uitwerking en implementatie:

- SZW doet nader onderzoek naar de juridische grondslag voor de interne gegevensuitwisseling, in relatie tot wat hierover in de verschillende materiewetten is opgenomen.
- SZW en VNG zorgen samen met de AP voor een handreiking over de gegevensuitwisseling (intern en extern) in het kader van proactieve dienstverlening.
- Ketenbreed worden afspraken gemaakt over de scope en aanpak van proactieve dienstverlening.
- Gemeenten passen, in aansluiting op deze landelijke afspraken, hun lokale beleid en werkprocessen aan.
- SZW past het besluit nog aan op de in paragraaf 3.2.1 beschreven extra benodigde gegevens bij de uitwisseling tussen UWV, SVB en gemeenten.
- Ketenbreed worden afspraken gemaakt over de technische wijze van gegevensuitwisseling en hier worden ook (indien nodig) landelijk afspraken over gemaakt met de gemeentelijke softwareleveranciers.
- Gemeenten beoordelen de benodigde kennis en vaardigheden van hun medewerkers en houden hier in hun werving en training rekening mee. De beschikbaarheid van een landelijke of regionaal aanbod van trainingen of een helpdesk is hierbij belangrijk.
- SZW en VNG (namens gemeenten) maken afspraken over de compensatie van de kosten voor extra verstrekkingen. Vervolgens geeft SZW-opdracht voor een aanvullend kostenonderzoek om de verwachte kosten voor extra verstrekkingen in beeld te brengen.
- SZW en VNG (namens gemeenten) maken afspraken over de compensatie van de structurele uitvoeringskosten voor gemeenten. De in deze uitvoeringstoets gemaakte berekening vormt hiervoor het startpunt, maar de berekening wordt regelmatig op basis van nadere afspraken en praktijkervaringen bijgesteld.
- De gezamenlijke ketenpartners starten een programmatische aanpak om concreet invulling te geven aan het wettelijk kader dat in het wetsvoorstel en besluit gegeven wordt voor proactieve dienstverlening.
- SZW zorgt aansluitend op deze programmatische aanpak voor een wettelijk kader en financiële middelen die meegroeien met de implementatie en ontwikkeling van proactieve dienstverlening.
- Spreek af en maak het als SZW mogelijk dat de VNG de incidentele kosten voor de start van de implementatie, zowel voor individuele gemeenten als voor de landelijke implementatieondersteuning uitwerkt als onderdeel van het implementatieplan.
- SZW zorgt, aansluitend op dit implementatieplan, voor compensatie van de incidentele kosten.